

Marek Woś

Kształtowanie tożsamości regionalnej i lokalnej w pracy salezjańskiej z dziećmi i młodzieżą na terenie miasta Szczecina

Edukacja Humanistyczna nr 1 (30), 175-191

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Marek Woś

Wyższa Szkoła Humanistyczna TWP
w Szczecinie

KSZTAŁTOWANIE TOŻSAMOŚCI REGIONALNEJ I LOKALNEJ W PRACY SALEZJAŃSKIEJ Z DZIEĆMI I MŁODZIEŻĄ NA TERENIE MIASTA SZCZECINA

Wstęp

Przełożony Generalny Towarzystwa Salezjańskiego, ks. Pascual Chávez Villanueva, podczas XXXII Ogólnopolskiego Sympozjum Katechetycznego w Lublinie w dniach 18-19 listopada 2011 roku powiedział, że „charyzmat księdza Bosko – dar Ducha Świętego dla Kościoła – jest zasadą, która inspiruje wszelki salezjański zapał wobec młodzieży”¹. W roku 2014 mija 68 lat pracy salezjanów w Grodzie Gryfa. Jak podkreśla J. Pietrzykowski, „w zaangażowaniu się Towarzystwa Salezjańskiego w pracę na Ziemiach Zachodnich i Północnych możemy wyodrębnić kilka motywów i etapów (...)”, a przede wszystkim ten, iż „zależało im tylko na przyjmowaniu takich parafii, przy których istniały perspektywy zorganizowania placówek szkolno-wychowawczych”².

Człowiek w ciągu całego życia przechodzi złożony proces nabywania licznych wiadomości i umiejętności. Obejmuje on różne aspekty zmian, jakim podlega jednostka żyjąca w społeczeństwie, m.in. proces przystosowania, socjalizacji i wychowania. Uzyskuje w ten sposób równowagę między swoimi potrzebami a warunkami i wymaganiami społecznego otoczenia³. Przygotowanie jednostki do życia społecznego opiera się na założeniu, by czynić zadość jej potrzebom i aspiracjom, ponieważ ona w konsekwencji późniejszego działania przyczyni się do dobra wszystkich⁴.

Niniejszy artykuł jest zatem próbą spojrzenia z perspektywy socjologii edukacji i wychowania na działalność edukacyjno-wychowawczą salezjanów na rzecz mieszkańców miasta Szczecina, z racji konferencji nt. tożsamości regionalnej i lokalnej. Na początku spróbujemy zarysować sytuację Pomorza Zachodniego tuż po zakończeniu działań wojennych w 1945 roku, aby później nakreślić współczesną działalność edukacyjno-wychowawczą salezjanów, poprzedzwszy to wszystko krótką historią ich założyciela – ks. Bosko.

¹ Zob. P.Ch. Villanueva, *Salezjańska służba młodzieży na polu edukacji*, tłum. S. Gandini, [w:] *Drogowskazy wychowania*, red. S. Wilk i in., KUL, Lublin 2012, s. 213.

² Zob. J. Pietrzykowski, *Początki pracy Salezjanów na Ziemiach Zachodnich i Północnych w latach 1945-1951*, [w:] *Salezjanie w Szczecinie. 60 lat pracy duchowych synów Świętego Jana Bosko w Grodzie Gryfa*, red. J. Brakowski, Kozbur, Szczecin 2006, s. 17.

³ Por. R.B. Woźniak, *Zarys socjologii edukacji i zachowań społecznych*, Wydawnictwo Uczelniane Bałtyckiej Szkoły Humanistycznej, Koszalin 1998, s. 88-89.

⁴ Por. Jan Paweł II, *Przygotować młodzież do życia społecznego znaczy nade wszystko kształtować jej wolę. Do wielkiej pielgrzymki z Terni, Narni i Amelia*, Rzym, 20 marca 1982 r., [w:] „Szkoła Katolicka” 2002, nr 3, s. 170.

1. Salezjanie

Na szczególną uwagę w Kościele katolickim pośród założycieli zgromadzeń zakonnych męskich i żeńskich zasługuje postać Jana Bosko, który poprzez swoją osobowość, stosowanie oryginalnych metod wychowania przyczynił się do rozwoju systemu oświaty, stając się prekursorem wychowania prewencyjnego, działającym w XIX wieku. Jego działalność wytycza nowe formy szkolnictwa zakonnego.

Otwarty, prostolinijny, poświęcony aż do granic fizycznego ryzyka, a zarazem pokorny i śmiały, surowy i radosny, wyrozumiały i skupiony. Nie wystawiał się na widok publiczny, nie szukał przyjemności kariery... Realista, człowiek praktyczny... – tak charakteryzował Jana Bosko Marian Lewko, oddając w ten sposób całe bogactwo postawy człowieka XIX wieku⁵.

Jan Bosko urodził się 16 sierpnia 1815 roku w Becchi. Na podstawie własnego doświadczenia wypracował swój własny system, zwany prewencyjnym, który oparł na trzech zasadach: wierze, rozumie i miłości. Najważniejszym celem jego wychowania był integralny rozwój młodego człowieka, który kształtowany jest w relacjach interpersonalnych. Prekursor w przygotowaniu młodego człowieka do zawodu. Przyczynił się do powstania nowych szkół prywatnych i chrześcijańskich szkół zawodowych, aby umożliwić swoim wychowankom zdobycie odpowiedniej pozycji społecznej, opracowując dla nich podręczniki używane przy nauczaniu.

Zmarł 31 stycznia 1888 roku. Jeżeli świat spogląda z podziwem na wychowawcę młodzieży, ks. Bosko, jako jednego z największych pedagogów XIX wieku, to chyba nie tylko dlatego, że powołał do życia liczne szkoły rzemieślnicze, gimnazja, zakłady opiekuńcze oraz placówki misyjne. Także dlatego, iż tchnął nowego ducha w młodzież, opierając jej wychowanie na trwałych i zdrowych zasadach religijnych, na tzw. systemie prewencyjnym⁶.

1.1. Charyzmat salezjański

Charyzmat salezjański to pasja apostołska oraz system wychowawczy. Salezjanin wykorzystuje każdy moment, aby kształtować serce i myśli młodego człowieka. Czyni to z pasją, która zakłada cierpienie i mękę – wszystko podporządkowuje młodzieży. Zmiany, jakie zaszły w naszym kraju z końcem lat osiemdziesiątych, nie ominęły szkolnictwa, ponieważ sytuacja polskiej oświaty już od dawna budziła wiele kontrowersji. Z wejściem w życie 25 października 1991 roku nowej ustawy pojawiła się dla salezjanów możliwość skorzystania z nowej koniunktury. Toteż natychmiast przystąpili do budowy ośrodka szkolnego na terenie miasta Szczecina.

Głęboka świadomość powinności wychowania obywatelskiego i patriotycznego wynikająca z charyzmatu salezjańskiego sprawiła, iż szczeciński ośrodek stał się kuźnią inicjatyw prospołecznych i kulturowych w mieście i regionie, wierną charyzmatycznej determinacji Zgromadzenia. Od samego początku funkcjonowania parafii i szkół na terenie miasta Szczecina istnieje i działa szereg różnorodnych organizacji. Mają one charakter zrzeszeń, grup oraz kół zainteresowań, do których przynależność jest dobrowolna, po linii zainteresowań młodzieży, jak również dorosłych. Placówki salezjańskie stwarzają możliwości rozwoju indywidualnych pasji i zainteresowań. Oprócz tego uczą twórczego myślenia i działania, dbania o własne zdrowie oraz pokonywania trudności.

Zrzeszenia, grupy i koła zainteresowań odgrywają w życiu mieszkańców miasta bardzo ważną rolę. Dostarczają one bowiem nowych wiadomości i angażują młodzież i dorosłych

⁵ Zob. M. Lewko, *Niezwykły nawet wśród świętych*, „Seminare” 9 (1987-1988), s. 7.

⁶ Zob. M. Woś, *Sześć prac socjologicznych. Próby warsztatowe*, praca zbiorowa, nakładem własnym autorów, Szczecin 2001, s. 31-35.

w różnorodną działalność, a oprócz tego aktywizują i wprowadzają zdrową konkurencję. Spełniają również ważną funkcję wychowawczą. Wyrabiają między innymi takie cechy jak: odpowiedzialność, obowiązkowość, samodzielność, umiejętność pokonywania różnych problemów, altruizm.

Przy parafiach salezjańskich działa bardzo wiele grup, pośród których można wspomnieć: Stowarzyszenie Współpracowników Salezjańskich, oratoria, Liturgiczna Służba Ołtarza, Salezjańska Organizacja Sportowa, Akcje Katolickie, Ruch Domowego Kościoła, Ruch „Światło-Życie”, Salezjańska Pielgrzymka Ewangelizacyjna, Pustynia Miast, chóry i grupy modlitewne, grupy różańcowe, itd.⁷

Historia placówek w Szczecinie pokazuje, jak wielką troskę i wagę przywiązują salezianie do prowadzonych tu dzieł. Należy podkreślić fakt, iż placówki edukacyjno-wychowawcze w Szczecinie należą do jednych z większych dzieł prowadzonych przez salezjanów na terenie Inspektorii p.w. św. Wojciecha w Pile.

1.2. Salezianie na terenach północno-zachodnich Polski

Po zakończeniu działań wojennych w roku 1945, decyzją Wielkiej Trójki, która została podjęta na konferencji poczdamskiej (17 lipca – 2 sierpnia 1945 r.)⁸, przystąpiono do odbudowy państwa polskiego, w zmienionych warunkach geopolitycznych i historycznych. W nowej rzeczywistości również salezianie podjęli trud odbudowy obydwóch polskich prowincji⁹, skupiając swoje pierwsze wysiłki na wznowieniu działalności domów przedwojennych. Formy działalności edukacyjno-wychowawczej cieszyły się uznaniem społeczeństwa.

Zasiedlanie północno-zachodnich terenów Polski wraz z ustaniem działań wojennych rozpoczęło się od razu. Wraz z ludnością przybywającą na te tereny przyjeżdżali duchowni. Ówczesny prymas Polski kardynał August Hlond 5 grudnia 1945 roku zwrócił się podczas Konferencji Episkopatu Polski na Jasnej Górze do wyższych przełożonych zakonnych, aby oddelegowali część swoich współbraci do pracy na Ziemiach Odzyskanych.

Salezianie do pracy na tych ziemiach podchodzili bardzo ostrożnie. Spowodowane to było m.in. tym, że po wojnie stracili oni na ziemiach wschodnich część swoich placówek o charakterze typowo wychowawczym (np. domy dziecka) i w związku z tym chcieli oni, mając przygotowaną kadrę, otworzyć placówki edukacyjno-wychowawcze po zakończonej wojnie na terenie Polski. W tym kontekście paradoksalny może wydawać się fakt, iż przybycie pierwszych salezjanów m.in. do Szczecina wiązało się czasami z ich własną inicjatywą. W związku z tym, iż teren pracy był bardzo rozległy (czasami jeden ksiądz obsługiwał duszpastersko prawie cały powiat), pierwsi przybyli salezianie nie szukali własnych korzyści, ale zajęli się pomocą lokalnemu Kościołowi. Jak wynika z dokumentów zakonnych z tamtego okresu, mieli oni tam pracować tylko czasowo, w takim zaangażowaniu.

W 1947 roku salezianie objęli swoim oddziaływaniem Wielgowo¹⁰, zaś rok wcześniej pierwsza placówka salezjańska została zorganizowana na Gumieńcach przez ks. F. Krajew-

⁷ Zob. M. Woś, *Rumia w perspektywie salezjańskiej*, [w:] *Rumia w różnej perspektywie*, red. J. Drwal, materiały z panelu dyskusyjnego „Rumia w różnej perspektywie”, który odbył się w dniu 21 września 2009 roku, zorganizowanego przez Przewodniczącego Rady Miejskiej Rumi, Rada Miejska Rumi, Rumia 2010, s. 29-32.

⁸ Zob. A. Magierska, *Ziemie Zachodnie i Północne w 1945 roku. Kształtowanie się podstaw polityki integracyjnej państwa polskiego*, Książka i Wiedza, Warszawa 1978, s. 72; J. Pietrzykowski, *Obecność Salezjanów Inspektorii św. Stanisława Kostki na Ziemiach Odzyskanych w latach 1945-1952*, Kutno 1990, s. 7; L. Turek-Kwiatkowska, *Udział szkolnictwa w rozwoju społeczno-gospodarczym regionu szczecińskiego w latach 1945-1970*, PWN, Warszawa – Poznań 1977, s. 13.

⁹ Chodzi tutaj o prowincję św. Jacka z siedzibą w Krakowie oraz o prowincję św. Stanisława Kostki z siedzibą w Warszawie.

¹⁰ Zob. J. Pietrzykowski, op. cit., s. 19-23.

skiego. Jak zauważa J. Brakowski, akty prawne wydawane w tamtym okresie przez władze komunistyczne, m.in. z 1948 roku o laicyzacji szkolnictwa oraz z 1950 roku o przejmowaniu przez państwo dóbr „martwej ręki”, uniemożliwiły salezjanom prowadzenie działalności edukacyjno-wychowawczej¹¹.

Patrząc na działania salezjanów w kontekście czasowym, możemy dzisiaj powiedzieć, że miały one charakter uprzedzający, gdyż po przeszło 48 latach na terenie Ziemi Zachodnich mają oni jedne z prężniejszych placówek edukacyjno-wychowawczych.

2. Formy oddziaływania wychowawczo-edukacyjnego na terenie miasta Szczecina

Społeczeństwo jest grupą, która bez względu na swoją wielkość oddziałuje i pozostawia po sobie konkretny ślad. Takie działanie określić możemy jako znak czasu, przy czym jest to tzw. socjologicznie uwarunkowany znak czasu. Żyjemy bowiem w okresie nieustannego rozwoju myśli, technologii, a przede wszystkim naporu coraz to nowych trendów, wzajemnie zwalczających się i korygowanych. Rzadko też dochodzimy do stabilnych wniosków, które byłyby w stanie, jako jednolita, konkretna myśl wiodąca, jakaś idea, przewodzić społeczeństwom żyjącym w różnych warunkach egzystencjalnych¹².

Próbując przyrzeć się oddziaływaniu salezjańskiemu na terenie miasta Szczecina, musimy odpowiedzieć sobie najpierw na pytanie: w jaki sposób możemy zdefiniować pojęcie region i lokalizm?, żeby następnie móc przyrzeć się ich pracy. Według J. Grzeli jest to określenie używane w bardzo wielu znaczeniach, dlatego też nie można odnaleźć jednej, uniwersalnej definicji¹³. Zdaniem J. Nikitorowicza „region”, który dotyczy jednostki podziału terytorialnego, to „obszar, na którym wyodrębniły się określone cechy, a jego mieszkańcy mają świadomość zwyczajów i systemów wartości oraz poczucie własnej tożsamości”¹⁴. A zatem na to socjologiczne pojęcie składa się przede wszystkim stan świadomości społecznej regionu, tzn. poczucie związku zbiorowości ludzi z obszarem ich zamieszkania oraz określone więzi międzyludzkie¹⁵, a także nawyki i pragnienia¹⁶. G. Gorzelak, powołując się na A. Piskozuba, przypomina, iż przez całe tysiąclecie istniała struktura regionalna w Polsce¹⁷.

¹¹ Zob. J. Brakowski, *Początki i rozwój duszpasterstwa salezjańskiego w Szczecinie w latach 1946-2006 w świetle archiwaliów placówek salezjańskich (wersja rozszerzona dla potrzeb publikacji)*, [w:] *Salezianie w Szczecinie. 60 lat pracy duchowych synów Świętego Jana Bosko w Grodzie Gryfa*, red. J. Brakowski, op. cit., s. 28-30.

¹² Zob. M. Woś, *Wpływ społeczeństwa i rodziny na wychowanie społeczno-obywatelskie jednostki*, [w:] *Społeczeństwo pierwszej dekady*, red. J. Erenc, Wydawnictwo Gdańskie, Gdańsk 2008, s. 53.

¹³ Zob. J. Grzela, *Region, regionalizm, regionalizacja – wybrane aspekty teoretyczne*, „Miscellanea Oeconomicae” 15(2011)1, s. 11-27.

¹⁴ Por. J. Nikitorowicz, *Edukacja regionalna i międzykulturowa*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2009, s. 513.

¹⁵ Zob. K. Włazłak, *Rozwój regionalny jako zadanie administracji publicznej*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2010, s. 20.

¹⁶ Zob. M.S. Szczepański, *Tożsamość regionalna – w kręgu pojęć podstawowych*, [w:] *Badania nad tożsamością regionalną. Stan i potrzeby*, red. A. Matczak, Krajowy Ośrodek Dokumentacji Regionalnych Towarzystw Kultury, Łódź – Ciechanów 1999, s. 13-14.

¹⁷ Zob. G. Gorzelak, *Regionalizm i regionalizacja w Polsce na tle europejskim*, [w:] *Czy Polska będzie państwem regionalnym?*, red. G. Gorzelak, B. Jałowiecki, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 1993, s. 61-62.

Źródło: za G. Gorzelakiem: A. Piskozub, *Dziedzictwo polskiej przestrzeni*, Ossolineum, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk – Łódź 1987, s. 96.

Jak zauważa E. Psyk-Piotrowska, lokalność jest synonimem miejsca i jest w opozycji do „nielokalności” w literaturze socjologicznej. Chcąc zatem uszczegółowić to pojęcie, przywołuje rozumienie W. Simińskiego, który podkreśla fakt, iż lokalność, będąc w przeciwieństwie do uniwersalności, do tego, co ogólne i powtarzalne, akcentuje niepowtarzalność, specyficzność, partykularność i to, co jednostkowe¹⁸.

Społeczności lokalne, stanowiąc struktury średniego poziomu, mają wymiar odróżniający je od małych i dużych struktur społecznych, ponieważ są graniczną strefą wzajemnego przenikania się poziomów mikro- i makrospołecznych życia społecznego. To w nich jednostka styka się z „szerszym” społeczeństwem i kulturą. Z tą społecznością, miejską lub wiejską, wiąże się styl życia jednostek, który determinuje całokształt warunków i szans życiowych¹⁹.

Spróbujemy teraz poniżej scharakteryzować edukację w ujęciu salezjańskim, gdyż rozwijanie wśród młodzieży określonych postaw jest niezwykle ważne w kształtowaniu tożsamości, kiedy wyraźnie dostrzegamy, że ulega ona różnym wpływom. W związku z tym salezjanie prowadząc działalność edukacyjno-wychowawczą na rzecz środowiska lokalnego i regionalnego, starają się przygotować młodzież do świadomego dokonywania wyborów w świecie wartości, gdyż życie dostarcza dużej różnorodności propozycji. Nie chcą bowiem dopuścić do tego, aby młodzież została pozostawiona sama sobie, żyjąc w świecie pseudowartości. W placówce edukacyjno-wychowawczej kierowanej przez salezjanów dawane są młodzieży pozytywne wzorce, m.in. rozbudzając w nich patriotyzm i ukazując wartości narodowe²⁰.

¹⁸ Zob. E. Psyk-Piotrowska, *Aktywizacja i rozwój lokalny jako program i metoda działania na rzecz zmian*, Acta Universitatis Lodzianis, Folia Sociologica 37(2011), s. 155-156.

¹⁹ Zob. E. Szum, *Wspólnota lokalna czy zbiorowość terytorialna? Wnioski z badań nad samorządem terytorialnym, w kontekście relacji między lokalizmem a globalizmem*, „Rozprawy Społeczne” 5(2011)1, s. 19-25.

²⁰ Zob. E. Juško, *Wpływ edukacji na rozwój lokalnych społeczności – rola samorządu powiatowego. (Na przykładzie samorządu powiatu tarnowskiego)*, [w:] *Rodzina. Wartości. Przemiany*, red. M. E. Ruszel, Fundacja Uniwersytecka w Stalowej Woli, Stalowa Wola – Rzeszów 2010, s. 169.

2.1. Organizacja placówek edukacyjno-wychowawczych na terenie miasta Szczecina

Rok 1989 przyniósł znaczne zmiany w Polsce, ponieważ tegoż roku decyzją Sądu Administracyjnego w Warszawie została uchylona decyzja ministra edukacji dotycząca niewydawania zezwoleń osobom fizycznym na prowadzenie szkół podstawowych, ze względu na pobieranie czesnego. Salezianie skorzystali z nadarzającej się okazji i na przestrzeni kilku lat zdołali otworzyć swoje szkoły i internat, m.in. na terenie miasta Szczecina. Lokalizm i regionalizm, na który pragniemy zwrócić szczególną uwagę, w przypadku perspektywy oddziaływania salezjańskiego wiąże się z „umiejscowieniem”, które możemy bardzo szeroko zinterpretować jako zdobycie przez jednostkę tego, co najistotniejsze w sferze własnej osobowości. W związku z tym, iż lokalizm i regionalizm wiąże się nie tylko z miejscem, ale również z człowiekiem, każe nam to niejako zobaczyć jednostkę w miejscu, społecznym otoczeniu i kulturze, w której odkrywa ona to, co ją otacza, doświadcza i przeżywa własną podmiotowość.

Umiejscowienie, a zarazem „zakorzenie” człowieka daje jednostce przede wszystkim poczucie bycia sobą i u siebie. To z kolei ma odniesienie do jego aktywności, gdyż poczucie bycia u siebie daje możliwość zrozumienia swoich obowiązków i zadań, włączając człowieka w życie własnego środowiska²¹.

Chcielibyśmy w tym miejscu zwrócić uwagę na jeszcze jeden istotny czynnik przy omawianiu lokalizmu i regionalizmu, a mianowicie na kulturę będącą zjawiskiem społecznym²², w której dziedzictwo „przekazuje nam przeszłość”²³, lecz nie jest przekazywane biologicznie²⁴.

Jednostka ze swej natury zdolna jest do przyjmowania i tworzenia kultury, ale tylko dzięki przebytej socjalizacji i wychowaniu zostaje ona w nią zakorzeniona²⁵. Według P. Bourdieu kapitał kulturowy z jednej strony wymaga długotrwałej akumulacji, z drugiej zaś daje bezpieczeństwo lokaty, „gdyż pozbawienie posiadacza większości jego form jest praktycznie niemożliwe”²⁶. Uwzględniając przy okazji współczynnik humanistyczny, o którym pisał F. Znaniecki, w taki sposób trzeba analizować kulturę, w jaki przedstawia się ona jednostkom ludzkim, doświadczającym i oceniającym ją²⁷. Potrzeba zaznaczyć jeszcze i to, omawiając szeroko zagadnienie wpływu salezjanów na regionalizm i lokalizm, że edukacja w tym procesie zajmuje ważne miejsce. Jej poziom warunkuje bowiem tworzenie się ludzkiego kapitału, dając również szansę kreowania postaw życiowych. Edukacja zatem jest jednym z ważniejszych zadań struktur lokalnych lub też regionalnych²⁸.

To w edukacji czynnik religijny jest rozumiany bardzo szeroko, ponieważ będąc nośnikiem wartości religijnych, jest zarazem przestrzenią zbawiania się człowieka. Dlatego też warto dla jeszcze pełniejszego wytłumaczenia tego zagadnienia przytoczyć słowa ks. J. Pasierba za H. Skorowskim: „Wszystko dzieje się i rozstrzyga na obszarze kultury: sprawy wielkie i małe, losy wielkich i małych Ojczyzn, życie i śmierć, a nawet zbawienie człowieka”²⁹. Podobnie tę samą sprawę rozstrzyga J. Szczepański, uważając, że kultura to „ogół wytworów działalności

²¹ Zob. H. Skorowski, *Moja Europa? Refleksje nad kulturowym wymiarem integracji europejskiej*, Wydawnictwo Diecezji Tarnowskiej, Warszawa 2005, s. 25.

²² Zob. A. Kłosowska, *Socjologia kultury*, PAN, Warszawa 2007, s. 130.

²³ Por. J.J. Smolicz, *Kultura i nauczanie w społeczeństwie wieloetnicznym*, PWN, Warszawa 1990, s. 53.

²⁴ Por. A. Kłosowska, *Kultura masowa*, PWN, Warszawa 1983, s. 28-29.

²⁵ Zob. M. Filipiak, *Pojęcie kultury*, [w:] *Wprowadzenie do socjologii kultury*, red. M. Filipiak, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2009, s. 29.

²⁶ Por. T. Zarycki, *Kapitał kulturowy – założenia i perspektywy zastosowań teorii Pierre'a Bourdieu*, „Psychologia Społeczna” 10(2009)1-2, s. 15.

²⁷ Zob. F. Znaniecki, *Nauki o kulturze. Narodziny i rozwój*, PWN, Warszawa 1971, s. 228.

²⁸ Zob. E. Juško, op. cit., s. 163-164.

²⁹ Por. H. Skorowski, op. cit., s. 53.

ludzkiej (...), wartości i uznawanych sposobów postępowania, zobiektywizowanych i przyjętych w dowolnych zbiorowościach, przekazywanych innym zbiorowościom i następnym pokoleniom³⁰. Zatem na działalność salezjanów w zakresie pogłębienia regionalizmu i lokalizmu trzeba spojrzeć jako na przygotowanie jednostki do coraz to odpowiedzialniejszego wchodzenia w świat zastany, w którym kultura określa wzory i normy zachowania³¹, po to, aby jednostka osiągnęła swoje cele życiowe, w toku socjalizacji³², w kierunku społecznie pożądanym³³.

Reasumując to zagadnienie, nie możemy zapomnieć o programie wychowawczym salezjańskich placówek edukacyjno-wychowawczych, który oparty jest na systemie prewencyjnym ks. Bosko. Dzięki jego stosowaniu umacniana jest postawa patriotyzmu lokalnego pośród młodzieży. Wpływa on nie tylko na klimat w szkole, ale również na zachowanie odpowiednich postaw, m.in. zaufania, wzajemnej pomocy³⁴. Akcentuje on osobowe podejście do jednostki, różniąc tym samym placówkę salezjańską od szkół masowych, ponieważ miłość pedagogiczna może być realizowana tylko poprzez dialog. Jest to zupełnie naturalne zjawisko, gdyż możliwość osobistego kontaktu nauczyciela z wychowankiem odkrywa różnorodność postaw. Jest tu pozostawione miejsce na humor, wspólną zabawę, uśmiech, choć poprzez to zadanie realizowania przesłania miłości jest szczególnie trudne, wymaga nieustannej pracy wychowawcy nad sobą, a w szczególności nad swoimi emocjami i popędami³⁵. Takie działanie dysponuje zatem autorytetem pedagogicznym³⁶, który uprawniony jest do budowania oczekiwanych wzorców postępowania wpływających korzystnie na społeczność lokalną miasta Szczecina.

2.1.1. Placówki oświatowo-wychowawcze przy ul. Ku Słońcu

1 września 1994 roku po raz pierwszy zainaugurowano nowy rok szkolny przy ul. Ku Słońcu 126, w budynku przeznaczonym na warsztaty stolarskie. 30 października 1998 roku oddano do użytku nowy budynek szkolny Zespołu Szkół Zawodowych Towarzystwa Salezjańskiego w Szczecinie, w którym 1 września 1997 roku, rozpoczynając nowy rok szkolny w Zasadniczej Szkole Zawodowej, zainaugurowano po raz pierwszy nowy rok szkolny w Technikum Zawodowym Towarzystwa Salezjańskiego w Szczecinie, na podbudowie szkoły podstawowej i szkoły zasadniczej.

Kolejne lata to nie tylko otwieranie nowych działalności edukacyjno-wychowawczych, m.in. 1 września 2001 roku Gimnazjum, w roku 2003 Szkoły Podstawowej, w kolejnym nowo oddanym budynku, ale również zainaugurowanie nowego roku szkolnego w 2004 roku w Szkole Ponadgimnazjalnej (Liceum). Szeroko zakrojona działalność wychowawczo-opiekuńcza uzewnętrzniła się także otwarciem bursy dla młodzieży w roku 1999, Domu Dziecka w roku 2006, oraz prowadzeniem Placówki Wsparcia Dziennego dla dzieci z najbliższego otoczenia ośrodka salezjańskiego.

³⁰ Por. J. Szczepański, *Elementarne pojęcia socjologii*, PAN, Warszawa 1967, s. 47.

³¹ Zob. ibidem, s. 57.

³² Zob. ibidem, s. 69.

³³ Zob. K. Przeclawski, *Instytucje wychowawcze w wielkim mieście*, PWN, Warszawa 1971, s. 14.

³⁴ Zob. E. Juško, op. cit., s. 171.

³⁵ Zob. M. Woś, *Personalistyczna koncepcja wychowania salezjańskiego*, „Szkola Katolicka” 5(2005), s. 319.

³⁶ Zob. P. Bourdieu, J.-C. Passeron, *Reprodukcja. Elementy teorii procesu nauczania*, przeł. E. Neyman, PWN, Warszawa 1990, s. 79.

Tabela 1. Zestawienie szkół/placówek salezjańskich działających przy ul. Ku Słońcu

Lp.	Nazwa szkoły/placówki	Liczba uczniów/ wychowanków	Data powstania
1.	Szkoła Podstawowa	303	01.09.2003 r.
2.	Gimnazjum	204	01.09.2001 r.
3.	Liceum	78	01.09.2004 r.
4.	Zasadnicza Szkoła Zawodowa – Stolarska	51	01.09.1994 r.
5.	Technikum Zawodowe – Stolarskie	0	01.09.1997 r.
6.	Bursa	170	01.10.1999 r.
7.	Dom Dziecka	12	15.09.2006 r.
8.	Placówka Wsparcia Dziennego	36	01.04.2001 r.

Źródło: Sekretariat Zespołu Szkół Salezjańskich, stan na dzień 9.05.2014 r.

2.1.2. Placówki oświatowo-wychowawcze przy ul. Jana Bosko 1

Z końcem roku 1989 ks. Lucjan Gieros rozpoczął budowę zespołu sakralnego przy ul. św. Jana Bosko 1 (dawniej przy ul. Witkiewicza 64), który miał obejmować kościół oraz dom katechetyczny. Dom katechetyczny w trakcie prac budowlanych został adaptowany pod przyszłą szkołę. W roku 1995, 1 września, uroczystie rozpoczęto nowy rok szkolny 1995/1996 w Liceum Ogólnokształcącym Towarzystwa Salezjańskiego. W tym samym budynku szkolnym w roku 1997, chcąc kontynuować działalność i rozwijać dziedzictwo Salezjańskiej Szkoły Organowej z Przemyśla, zainaugurowano działalność w Salezjańskiej Szkole Organowej – Szkole Muzycznej II stopnia, o profilu kształcenia muzyk instrumentalista. Trzy lata później, 1 września 1999 roku, otworzono Gimnazjum.

Tabela 2. Zestawienie szkół salezjańskich działających przy ul. Jana Bosko 1

Lp.	Nazwa szkoły/placówki	Liczba uczniów/ wychowanków	Data powstania
1.	Gimnazjum	63	01.09.1999 r.
2.	Liceum	43	01.09.1995 r.
3.	Szkoła Muzyczna II stopnia	0	01.09.1997 r. – wygaszona w roku 2012

Źródło: Sekretariat Collegium Salezjańskiego, stan na dzień 13.05.2014 r.

3. Wytyczne Przełożonego Generalnego Towarzystwa Salezjańskiego dla salezjanów do pracy z młodzieżą

Odwołując się do działalności salezjańskiej na terenie miasta Szczecina, aby zrozumieć jego wpływ na działania edukacyjno-wychowawcze, warto również odwołać się do słów Jana Pawła II, który pisał: „(...) człowiek nie może żyć bez nadziei: jego życie straciłoby bez niej wszelkie znaczenie i stałoby się nie do zniesienia”³⁷. Charyzmat salezjański obejmuje zarówno wymiar duchowy, jak i intelektualny oraz wychowawczy pracy z młodzieżą oraz z osobami starszymi.

³⁷ Por. Jan Paweł II, Posynodalna adhortacja apostołska *Ecclesia in Europa*, 28 czerwca 2003 r., nr 10.

Istotą pracy wychowawczo-edukacyjnej salezjanów jest dotarcie do młodzieży, nie tylko do tej, która jest zaangażowana przy ośrodkach salezjańskich szeroko pojętych, ale także do tej, o której często się mówi jako o wykluczonej, będącej poza nawiasem przyjętych konwenansów i *savoir vivre*.

3.1. Wdrażanie zasad socjologicznych³⁸, w duchu systemu prewencyjnego, do pracy z młodzieżą na terenie miasta Szczecina

Praca salezjanów na rzecz środowiska lokalnego i regionalnego w pierwszej kolejności skierowana jest na zapobieganie marginalizacji, m.in. oparta na³⁹:

- a) zasadzie pozytywnego oddziaływania na całą osobowość oraz na wszystkie sfery aktywności młodzieży, inaczej Ewangelii rodziny: *koinonia* i bliskość wychowawcza – środowisko pracy salezjanów odznacza się charyzmatem ks. Bosko (jednym z głównych elementów jest rodzinna atmosfera) i jest postrzegane przede wszystkim jako miejsce wiary. Proces wychowania przekazuje i uczy przekazywania kultury rodzinnej, odwołuje się również do wzmacniania poczucia tożsamości historycznej i narodowej, kulturowej i etnicznej, rozwijając zarazem wrażliwość moralną⁴⁰;
- b) zasadzie racjonalności stosunków i procesów społecznych, inaczej Ewangelii prawdy: *martyria* i wychowanie do wiary – wiara pochodząca od drugiej osoby jest wynikiem świadectwa życia. Jest ona zarazem podstawą rozeznania relacji kulturowych;
- c) zasadzie humanizacji, solidarności, kultury oddziaływań i historycyzmu, inaczej Ewangelii nadziei: *leitourgia* i oddanie czci życia – oznacza wychowanie młodego człowieka do prawdy w jej symbolicznym wymiarze. Każdy gest ludzki, działanie skierowane w stronę drugiego człowieka, ma określoną wartość, która zakotwiczona jest w historycznym i eschatologicznym znaczeniu. Postawa człowieka nastawiona jest zatem na poznanie i działanie, gdzie szeroko pojęta praca rozumiana jest jako kształtowanie świata w poczuciu odpowiedzialności za siebie i innych. W tym wymiarze edukacyjno-wychowawczym, lokalnym i regionalnym, salezianie akcentują m.in. wycieczki w celu poznania zabytków, historii, spotkania z osobami zasłużonymi podczas II wojny światowej, w akademie i uroczystości włączane są symbole miasta Szczecina⁴¹;
- d) zasadzie demokratyzacji i tolerancji społecznej, sprawiedliwości i poczucia odpowiedzialności, podmiotowości i aktywności, inaczej Ewangelii miłości bliźniego: diakonia i spełnienie wolności – świadectwo prawdy o miłości, która poparta jest ofiarą z własnego życia przez salezjanów, stanowi element rozwoju wychowanków, w ich odkrywaniu siebie i w przyjęciu zasad życia.

W swoim oddziaływaniu placówki salezjańskie, edukacyjno-wychowawcze, przygotowują uczniów do świadomego uczestnictwa w życiu lokalnym i regionalnym, akcentując w programie wychowawczo-dydaktycznym szkoły uroczystości lokalne i narodowe. Poprzez system wychowawczy młodzież identyfikuje swoją własną rodzinę i jest wdrażana do uczestniczenia w jej tradycji. W edukację regionalną i lokalną wpisuje się bardzo wyraźnie zwracanie uwagi na otaczającą uczniów przyrodę, krajobraz, aby poznawali walory swojej „małej ojczyzny”.

³⁸ Szerzej na ten temat R.B. Woźniak, op. cit., s. 135-137.

³⁹ Zob. P.Ch. Villanueva, op. cit., s. 230-237.

⁴⁰ Zob. M. Wietecha, *Legends i podania w kształtowaniu więzi z małą ojczyzną – sposoby wykorzystania w pracy z dziećmi w wieku przedszkolnym*, [w:] *Regionalizm, kultura i oświata regionalna*, red. B. Cimała, J. Kwiatek, Uniwersytet Opolski, Opole 2010, s. 64-65.

⁴¹ Zob. A. Józefowicz, *Region oraz edukacja regionalna w podstawach programowych wychowania przedszkolnego i szkoły podstawowej*, „Ars inter Culturas” 2(2013), s. 107.

Podczas zajęć z historii akcentowane są szczególnie wydarzenia związane z regionem. Uczniowie biorą czynny udział w obchodach miejskich uroczystości państwowych⁴².

Prowadzona przez salezjanów placówka edukacyjno-wychowawcza przy ul. Ku Słońcu 124 jest dobrą wizytówką miasta. Kompleks salezjański wyposażony jest w zaplecze, takie jak: sala gimnastyczna, jadalnia, internat, który służy mieszkańcom miasta i regionu na organizowanie przeróżnych wydarzeń, zlotów i spotkań edukacyjno-kulturalnych, sportowych, duchowych, rekreacyjnych, które często organizowane są cyklicznie. A oto niektóre z nich:

- spotkania Rady Osiedla Gumieńce, „Biesiada Gumieniecka”,
- zajęcia Zespołu Pieśni i Tańca „Szczecinianie” – Ambasadorów Szczecina oraz Zespołu „Dzieci Szczecina”,
- mistrzostwa taneczne Szczecina w różnych kategoriach,
- mistrzostwa Polski w siatkówce niepełnosprawnych,
- spotkania dla dzieci chorych na gościec,
- spotkania dla dzieci upośledzonych i ich wolontariuszy,
- bale seniora organizowane przez MOPR,
- międzynarodowy konkurs stolarski, konkurs Sudoku, Lord i inne,
- międzynarodowe turnieje piłki nożnej SALOS i Pogoń,
- mistrzostwa halowej piłki nożnej organizowane dla studentów z całej Polski,
- coroczny turniej Don Bosco dla wszystkich szkół miasta Szczecina,
- spotkania wigilijne dla Sybiraków,
- spotkania dla reumatyków,
- systematyczne cotygodniowe spotkania wspólnot AA,
- coroczny kongres nauczycieli i wychowawców,
- spotkania i warsztaty dla rodzin,
- darmowe posiłki rozdawane dla bezdomnych ze Szczecina – średnio ok. 200,
- zloty i spotkania ZHP i ZHR⁴³.

3.2. SALOS

SALOS – Salezjańska Organizacja Sportowa Rzeczypospolitej Polskiej powstała w 1992 roku. Należy do Salezjańskiej Organizacji Międzynarodowej i jest członkiem Polskiego Komitetu Olimpijskiego. Jej podstawowy cel to rozwijanie wychowawczych, kulturalnych i społecznych aspektów sportu. Wychowuje w ramach uznanego wzoru człowieka i społeczeństwa, w duchu antropologii chrześcijańskiej, opierając się na bogactwie salezjańskiej tradycji wychowawczej. Środowisko sportowe stwarza zatem korzystne warunki rozwoju moralnego jednostki poprzez wartości moralne, które zostały utrwalone we własnym etosie⁴⁴.

Jako podstawowe cele SALOS wytycza sobie rozwijanie wychowawczych, kulturalnych i społecznych aspektów sportu oraz podejmowanie i realizowanie przedsięwzięć zmierzających do szeroko rozumianego wychowania zgodnie z wizją chrześcijańską i bogactwem salezjańskiej tradycji wychowania. Oprócz tego m.in. propaguje ideę wolontariatu w sporcie dzieci i młodzieży⁴⁵.

Stowarzyszenie Lokalne (SL) SALOS Szczecin, działające od roku 1993⁴⁶, skupia w swoich szeregach dzieci i młodzież w różnych dyscyplinach przez cały rok. Propozycja organizacji

⁴² Zob. ibidem, s. 113-114.

⁴³ Dane uzyskane podczas wywiadu z dyrektorem całego kompleksu salezjańskiego, ks. Leszkiem Ziola, w dniu 24 maja 2014 r.

⁴⁴ Więcej na ten temat: H. Skorowski, *Sport a zbawienie*, [w:] *Wiara a sport*, red. Z. Dziubiński, Estrella, Warszawa 1999, s. 30-39.

⁴⁵ Zob. SALOS RP. Salezjańska Organizacja Sportowa Rzeczypospolitej Polskiej, *O SALOSie*, http://www.salosrp.pl/o_salosie [14.05.2014].

⁴⁶ Zob. Stowarzyszenie Lokalne Salezjańskiej Organizacji Sportowej SL SALOS Szczecin, *O SALOSie*, <http://salos.szczecin.pl/strony/19-poczatki-salosu> [14.05.2014].

sportowej skierowana jest do wszystkich chłopców i dziewcząt, ze szczególną troską zaś adresowana jest do młodzieży i dzieci z rodzin ubogich i niewydolnych wychowawczo. Od roku 1993 do roku 2003, w ciągu zaledwie 10 lat, organizacja ta zewidencjonowała ok. 10 000 dzieci i młodzieży, które ćwiczyły na boiskach, w halach i różnych obiektach sportowych. W tym samym okresie skorzystało z obozów ponad 2000 dzieci i młodzieży.

Obecnie w swoich strukturach zrzesza ok. 900 dzieci i młodzieży. Zajęcia sportowe są prowadzone w następujących dyscyplinach:

- a) tenis stołowy,
- b) koszykówka,
- c) piłka nożna⁴⁷.

Na uwagę zasługuje również fakt, iż młodzież, która trenuje w SL SALOS Szczecin piłkę nożną, kontynuuje później swój udział w klubie SL SALOS JS (Juniorów Starszych) Szczecin⁴⁸.

U podstaw każdej szkoły ks. Bosko leżały przede wszystkim założenia systemu prewencyjnego. Jest to cecha charakteryzująca wszystkie jego placówki. Szczecin w perspektywie salezjańskiej jawi się zatem jako jedna z priorytetowych placówek Inspektorii p.w. św. Wojciecha i stanowi zasadnicze ogniwo wychowawcze. Wobec zagrożeń nikotynizmem, alkoholizmem, a szczególnie ostatnio narkomanią oraz przestępczością, placówki salezjańskie mogą stworzyć środowisko wychowawcze wolne od tych zagrożeń, dające młodzieży i ich rodzicom poczucie bezpieczeństwa, wychodząc jednocześnie naprzeciw wzrastającej liczbie młodzieży ubogiej.

Zgromadzenie Salezjańskie, prowadząc szkoły różnego typu, nie ogranicza się jedynie do kształcenia młodzieży. Stawia sobie za cel przede wszystkim wszechstronne przygotowanie młodzieży do życia. W szkołach salezjańskich na terenie Pomorza Zachodniego, podobnie jak w innych placówkach edukacyjno-wychowawczych prowadzonych przez salezjanów, wszystkie wysiłki wychowawców, regulamin szkoły, projekt dydaktyczno-wychowawczy zmierzają do tego, aby wychowankowie stawali się dobrymi katolikami i wzorowymi Polakami.

Praca salezjanów na rzecz społeczności regionalnej i lokalnej na terenie miasta Szczecina zakłada takie postawy i założenia, które promują m.in.:

- otwartość na rzeczywistość i kontakt ludzki,
- godność osoby i jej praw, we wszystkich kontekstach,
- życie ze szczodrobliwością w rodzinie i przygotowanie się do stworzenia jej na podstawach wzajemnego oddania,
- solidarność, zwłaszcza wobec najuboższych,
- rozwijanie własnej pracy w sposób uczciwy i z profesjonalną kompetencją,
- sprawiedliwość, pokój i wspólne dobro w polityce,
- respektowanie stworzenia,
- popieranie kultury,
- określenie planu Boga względem własnego życia,
- stopniowe dojrzewanie w dokonywaniu progresywnych i spójnych wyborów, jako służby Kościołowi i ludzkości,
- dawanie świadectwa swojej wiary i ukonkretnienie jej w jakimś środowisku, jako animacji wychowawczej, duszpasterskiej i kulturowej, wolontariatu i zaangażowania misyjnego,
- poznanie i bycie otwartym na powołania do szczególnej konsekracji⁴⁹.

⁴⁷ Zob. SL SALOS Szczecin, *O Klubie*, <http://salos2000.futbolowo.pl/menu,2,o-klubie.html> [14.05.2014].

⁴⁸ Zob. SALOS Szczecin JS, *Kadra*, <http://salosjs.futbolowo.pl/index.php> [14.05.2014].

⁴⁹ Zob. P.Ch. Villanueva, *Czerpiemy z doświadczenia duchowego Księdza Bosko, aby kroczyć drogą świętości zgodnie z naszym specyficznym powołaniem. Wiązanka 2014. Komentarz Przełożonego Generalnego Towarzystwa Salezjańskiego*, tłum. J. Zapala, Poligrafia Salezjańska, Kraków 2014, s. 35-36.

4. Badania własne

W dniach od 19 do 21 maja 2014 roku przeprowadzono w gimnazjach salezjańskich na terenie miasta Szczecina badania sondażowe⁵⁰ pośród 140 uczniów. Badania składały się z dwóch ankiet, mających na celu zanalizowanie zagadnień dotyczących wpływu salezjanów na ugruntowanie postaw pośród objętej swoim oddziaływaniem młodzieży, w aspekcie lokalizmu i regionalizmu.

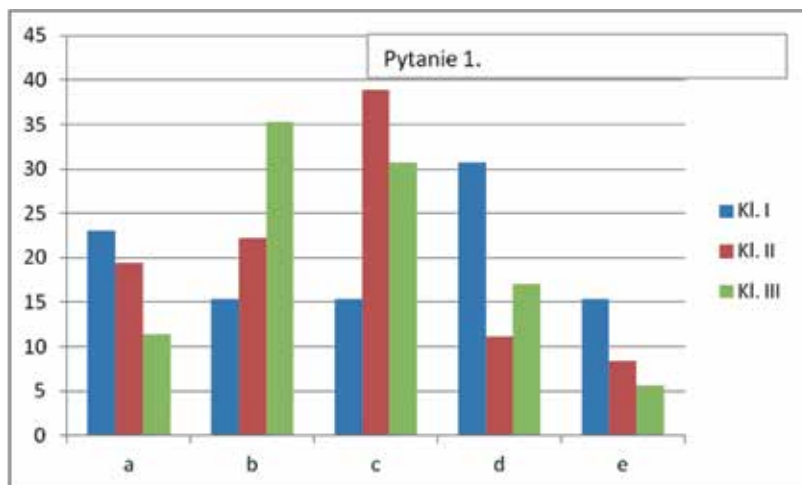
W badaniach wzięli udział uczniowie w wieku od 14 do 16 lat. Nie wszystkie pytania postawione młodzieży w ankiecie zostały przytoczone. Jednakże, te które zostały zaprezentowane, w jakiejś części ukazują pole skuteczności działalności dydaktyczno-wychowawczej zakonnych wychowawców młodzieży.

4.1. Wyniki badań

Każdy nauczyciel powinien posiadać dobre przygotowanie merytoryczne do wykonywanego zawodu oraz warunki umożliwiające wychowywanie młodzieży, m.in. w duchu cierpliwości, wzajemnego poszanowania osoby ucznia i własnej, przekazywania tego wszystkiego co jest najbardziej istotne dla społeczności lokalnej i regionalnej. Swoją postawą powinien również wzbudzać zaufanie i stanowić autorytet. Postawione młodzieży pytania miały w jakimś stopniu zweryfikować realizację wspomnianych wyżej założeń.

Pytanie ankietowe brzmiało: *W jakim stopniu postawa twojego nauczyciela wpływa na podejmowanie przez Ciebie decyzji wyboru?* Możliwe były takie odpowiedzi:

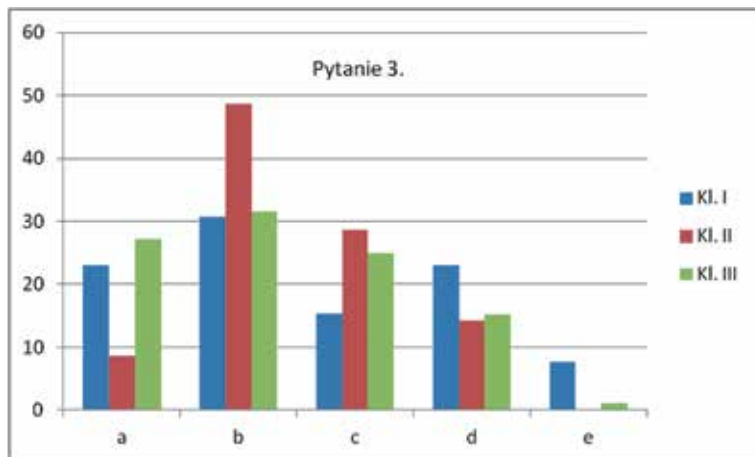
- a. *ma zdecydowany wpływ,*
- b. *nie liczę się ze zdaniem nauczyciela, jeśli mam o czymś zadecydować,*
- c. *nauczyciel znacznie ułatwia mi zadanie,*
- d. *nauczyciel nigdy mi nie pomaga w podejmowaniu moich decyzji,*
- e. *..... (wpisz odpowiedź jaką sam uważasz).*

⁵⁰ Na użytek niniejszego artykułu przywołano tylko niektóre pytania i odpowiedzi.

Wyniki pokazują, że zaangażowanie, rola i postawa nauczyciela są bardzo istotne w ocenie procesu wychowawczego placówek salezjańskich. Wychowankowie czują respekt przed nauczycielem, który wzbudza ich zaufanie, stanowiąc dla nich autorytet. Jest to również poparte pytaniem 3, które brzmiało: *Czy nauczyciel narzuca Tobie swój system wartości?:*

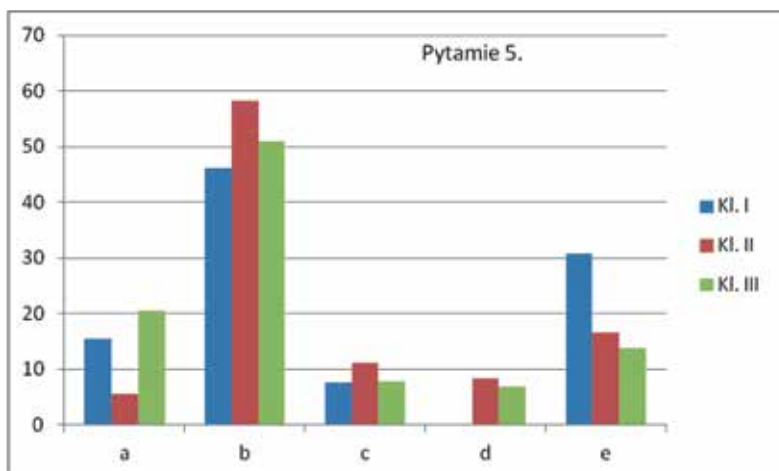
- a. *nie, nigdy tego nie robi,*
- b. *tak, czasami, ale nie nalega na egzekwowanie,*
- c. *nie, pozwala mi na samodzielne myślenie,*
- d. *tak, jest przy tym bardzo stanowczy.*
- e. *..... (wpisz odpowiedź jaką sam uważasz).*

W praktyce salezjańskiej jest miejsce na współpracę i dialog między szkołą a uczniem i jego rodziną. Nie ma jednak akceptacji dla braku tego dialogu, w których nauczyciel/wychowawca postępowałby jednostronnie.

Kolejne pytanie dotyczyło wartości, które wpływają na ocenę naszego postępowania i wyborów dokonywanych przez uczniów. Brzmiało ono: *Czy wartości, które wynosisz ze szkoły, pozwalają Tobie na śmiało podejmowanie odważnych decyzji?:*

- a. *tak, szkoła przygotowuje mnie do zdecydowania do podejmowania odważnych decyzji,*
- b. *czasami, w zależności od sytuacji i grupy, w jakiej się znajduję,*
- c. *nigdy nie potrafię się zdecydować,*
- d. *nie wiem, nieraz to, co słyszę w szkole, bardzo wpływa na moje decyzje.*
- e. *..... (wpisz odpowiedź jaką sam uważasz).*

Poprzez wybór odpowiedzi „b” uczniowie potwierdzili tym samym dobrą praktykę systemu wychowawczego w placówkach, który oparty jest o wskazówki ks. Bosko.

4.2. Wnioski z badań

Na podstawie badań możemy przekonać się, że system pracy i wychowania w placówkach edukacyjno-wychowawczych prowadzonych przez salezjanów na terenie miasta Szczecina przynosi oczekiwany skutek w budowaniu tożsamości lokalnej i regionalnej wśród młodzieży. Ośrodki te dokładnie interpretują elementy środowiska, które wpływają na proces wychowania. Wspomagają i pobudzają rozwój osobowy jednostki, która w przyszłości będzie zdolna żyć odpowiedzialnie i angażować się w problemy współczesnego społeczeństwa. Spełniając funkcję wychowawczą, wyrabiają w wychowanku m.in. altruizm, samodzielność, odpowiedzialność, obowiązkowość, umiejętność pokonywania różnych problemów. Przygotowują do społecznego zaangażowania się i do troski o sprawy publiczne.

Zakończenie

Znajomość założeń socjologii wychowania F. Znanieckiego oraz socjologów przełomu XX i XXI wieku skłania nas również do przekonania, że wychowanie salezjańskie ugruntowuje w powierzonej im oddziaływaniu wychowawczym młodzieży wartości kulturowe, które przygotowują ich do życia w społeczności lokalnej i regionalnej. Wszechstronny i harmonijny rozwój w salezjańskich placówkach szkolno - wychowawczych, który jest procesem bardzo długim i skomplikowanym, powinien przynieść społeczności lokalnej i regionalnej oczekiwane rezultaty w postaci wzięcia odpowiedzialności przez ukształtowane dorosłe jednostki odpowiedzialności za dobro wspólne, dzięki rzetelnej i odpowiedzialnej pracy. Doświadczenia pokoleń są bazą do przemyśleń, wyciągania wniosków, a co za tym idzie, nie do stagnacji i zgody, nie do spolegliwego kontynuowania, ale też w wielu przypadkach, przy wykorzystaniu pełni przygotowania do konstruktywnych zmian. Istotą zatem wychowania salezjańskiego w dobie rozprzestrzeniania się globalizacji jest indywidualizacja w procesie wychowawczym dla dobra społeczności lokalnej i regionalnej.

Bibliografia

- Bourdieu P., Passeron J.-C., *Reprodukcja. Elementy teorii procesu nauczania*, przeł. E. Neyman, PWN, Warszawa 1990.
- Brakowski J., *Początki i rozwój duszpasterstwa salezjańskiego w Szczecinie w latach 1946-2006 w świetle archiwaliów placówek salezjańskich (wersja rozszerzona dla potrzeb publikacji)*, [w:] *Salezjanie w Szczecinie. 60 lat pracy duchowych synów Świętego Jana Bosko w Grodzie Gryfa*, red. J. Brakowski, Kozbur, Szczecin 2006.
- Filipiak M., *Pojęcie kultury*, [w:] *Wprowadzenie do socjologii kultury*, red. M. Filipiak, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2009.
- Gorzela G., *Regionalizm i regionalizacja w Polsce na tle europejskim*, [w:] *Czy Polska będzie państwem regionalnym?*, red. G. Gorzela, B. Jałowiecki, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 1993.
- Grzela J., *Region, regionalizm, regionalizacja – wybrane aspekty teoretyczne*, „Miscellanea Oeconomicae” 15(2011)1.
- Jan Paweł II, Posynodalna adhortacja apostolska *Ecclesia in Europa*, 28 czerwca 2003 r.
- Jan Paweł II, *Przygotować młodzież do życia społecznego znaczy nade wszystko kształtować jej wolę. Do wielkiej pielgrzymki z Terni, Narni i Amelia*, Rzym, 20 marca 1982 r., [w:] „Szkola Katolicka” 3(2002).
- Józefowicz A., *Region oraz edukacja regionalna w podstawach programowych wychowania przedszkolnego i szkoły podstawowej*, „Ars inter Culturas” 2(2013).
- Juśko E., *Wpływ edukacji na rozwój lokalnych społeczności – rola samorządu powiatowego. (Na przykładzie samorządu powiatu tarnowskiego)*, [w:] *Rodzina. Wartości. Przemiany*, red. M.E. Ruszel, Fundacja Uniwersytecka w Stalowej Woli, Stalowa Wola – Rzeszów 2010.
- Kłoskowska A., *Kultura masowa*, PWN, Warszawa 1983.
- Kłoskowska A., *Socjologia kultury*, PAN, Warszawa 2007.
- Lewko M., *Niezwykły nawet wśród świętych*, „Seminare” 9 (1987-1988).
- Magierska A., *Ziemie Zachodnie i Północne w 1945 roku. Kształtowanie się podstaw polityki integracyjnej państwa polskiego*, Książka i Wiedza, Warszawa 1978.
- Nikitorowicz J., *Edukacja regionalna i międzykulturowa*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2009.
- Pietrzykowski J., *Obecność Salezjanów Inspektorii św. Stanisława Kostki na Ziemiach Odzyskanych w latach 1945-1952*, Kutno 1990.
- Pietrzykowski J., *Początki pracy Salezjanów na Ziemiach Zachodnich i Północnych w latach 1945-1951*, [w:] *Salezjanie w Szczecinie. 60 lat pracy duchowych synów Świętego Jana Bosko w Grodzie Gryfa*, red. J. Brakowski, Kozbur, Szczecin 2006.
- Przeclawski K., *Instytucje wychowawcze w wielkim mieście*, PWN, Warszawa 1971.
- Psyk-Piotrowska E., *Aktywizacja i rozwój lokalny jako program i metoda działania na rzecz zmian*, Acta Universitatis Lodziensis. Folia Sociologica 37(2011).
- SL Salos Szczecin, *O Klubie*, <http://salos2000.futbolowo.pl/menu,2,o-klubie.html> [14.05.2014].
- SALOS RP. Salezjańska Organizacja Sportowa Rzeczypospolitej Polskiej, *O SALOSie*, http://www.salosrp.pl/o_salosie [14.05.2014].
- SALOS Szczecin JS, *Kadra*, <http://salosjs.futbolowo.pl/index.php> [14.05.2014].
- Skorowski H., *Moja Europa? Refleksje nad kulturowym wymiarem integracji europejskiej*, Wydawnictwo Diecezji Tarnowskiej, Warszawa 2005.
- Skorowski H., *Sport a zbawienie*, [w:] *Wiara a sport*, red. Z. Dziubiński, Estrella, Warszawa 1999.

- Smolicz J.J., *Kultura i nauczanie w społeczeństwie wieloetnicznym*, PWN, Warszawa 1990.
- Stowarzyszenie Lokalne Salezjańskiej Organizacji Sportowej „SL SALOS” Szczecin, *O SALOSie*, <http://salos.szczecin.pl/strony/19-poczatki-salosu> [14.05.2014].
- Szczepański J., *Elementarne pojęcia socjologii*, PAN, Warszawa 1967.
- Szczepański M.S., *Tożsamość regionalna – w kręgu pojęć podstawowych*, [w:] *Badania nad tożsamością regionalną. Stan i potrzeby*, red. A. Matczak, Krajowy Ośrodek Dokumentacji Regionalnych Towarzystw Kultury, Łódź – Ciechanów 1999.
- Szum E., *Wspólnota lokalna czy zbiorowość terytorialna? Wnioski z badań nad samorządem terytorialnym, w kontekście relacji między lokalizmem a globalizmem*, „Rozprawy Społeczne” 5(2011)1
- Turek-Kwiatkowska L., *Udział szkolnictwa w rozwoju społeczno-gospodarczym regionu szczecińskiego w latach 1945-1970*, PWN, Warszawa – Poznań 1977.
- Villanueva P.Ch., *Czerpiemy z doświadczenia duchowego Księdza Bosko, aby kroczyć drogą świętości zgodnie z naszym specyficznym powołaniem. Wiązanka 2014. Komentarz Przełożonego Generalnego Towarzystwa Salezjańskiego*, tłum. J. Zapała, Poligrafia Salezjańska, Kraków 2014.
- Villanueva P.Ch., *Salezjańska służba młodzieży na polu edukacji*, tłum. S. Gandini, [w:] *Drogowskazy wychowania*, red. S. Wilk i in., KUL, Lublin 2012.
- Wietecha M., *Legendsy i podania w kształtowaniu więzi z małą ojczyzną – sposoby wykorzystania w pracy z dziećmi w wieku przedszkolnym*, [w:] *Regionalizm, kultura i oświata regionalna*, red. B. Cimała, J. Kwiatek, Uniwersytet Opolski, Opole 2010.
- Włazlak K., *Rozwój regionalny jako zadanie administracji publicznej*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2010.
- Woś M., *Personalistyczna koncepcja wychowania salezjańskiego*, „Szkoła Katolicka” 5(2005).
- Woś M., *Rumia w perspektywie salezjańskiej*, [w:] *Rumia w różnej perspektywie*, red. J. Drwał, materiały z panelu dyskusyjnego „Rumia w różnej perspektywie”, który odbył się w dniu 21 września 2009 roku, zorganizowanego przez Przewodniczącego Rady Miejskiej Rumi, Rada Miejska Rumi, Rumia 2010.
- Woś M., *Sześć prac socjologicznych. Próby warsztatowe*, praca zbiorowa, nakładem własnym autorów, Szczecin 2001.
- Woś M., *Wpływ społeczeństwa i rodziny na wychowanie społeczno-obywatelskie jednostki*, [w:] *Społeczeństwo pierwszej dekady*, red. J. Erenc, Wydawnictwo Gdańskie, Gdańsk 2008.
- Woźniak R.B., *Zarys socjologii edukacji i zachowań społecznych*, Wydawnictwo Uczelniane Bałtyckiej Szkoły Humanistycznej, Koszalin 1998.
- Zarycki T., *Kapitał kulturowy – założenia i perspektywy zastosowań teorii Pierre’a Bourdieu*, „Psychologia Społeczna” 10(2009)1-2.
- Znaniecki F., *Nauki o kulturze. Narodziny i rozwój*, PWN, Warszawa 1971.

Marek Woś

Kształtowanie tożsamości regionalnej i lokalnej w pracy salezjańskiej z dziećmi i młodzieżą na terenie miasta Szczecina

Przygotowanie jednostki do życia społecznego opiera się na założeniu, by czynić zadość jej potrzebom i aspiracjom, ponieważ ona w konsekwencji późniejszego działania przyczyni się do dobra wszystkich. Charyzmat salezjański to pasja apostołska oraz system wychowawczy. W swoim oddziaływaniu placówki salezjańskie edukacyjno-wychowawcze na terenie miasta Szczecina przygotowują uczniów do świadomego uczestnictwa w życiu lokalnym i regionalnym. Proces wychowania przekazuje i uczy przekazywania kultury rodzinnej, odwołuje się również do wzmacniania poczucia tożsamości historycznej i narodowej, kulturowej i etnicznej.

Słowa kluczowe: lokalizm, wychowanie, edukacja, salezjanie

Formation of regional and local identity in the Salesian work with children and young people in the city of Szczecin

Preparation of an individual for social life is based on assumption to requite their needs and aspirations because in consequence of further action they will contribute to the good of everybody. Salesian charisma means apostolic passion and an educational system. Having a major influence Salesian educational and pedagogic institutions in Szczecin prepare students to conscious participation in local and regional existence. The process of upbringing passes on an teaches transmitting family culture, it refers to strengthening feeling of historic, national, cultural and ethnic identity.

Keywords: localism, upbringing, education, Salesian community

Translated by E. Sochacka